

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
кафедра військової підготовки

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

Навчальна дисципліна: „Військова підготовка”
Модуль 3.1.: „Тактична підготовка ”

Заняття: практичне заняття № 2

Тема № 3. Основи сучасного загальновійськового бою.

Заняття № 3. Сигнали, які подаються в бойовій обстановці та порядок дій за ними.

Зміст

Навчальні питання:

1. Сигнали і команди, які подаються в бойовій обстановці.
2. Сигнальні жести та сигнали, що подаються сигнальними ракетами, димами, рукою, зброєю та іншими засобами і способами.
3. Команди і сигнали, що подаються голосом і засобами зв'язку.

Література:

1. “Типовий перелік завдань за модулем 1 – 6 індивідуальна підготовка”, наказ ГШ ЗСУ від 27.01.2020 №26.
2. Загальна тактика. Солдат, відділення в бою. НУБіП України. Київ, 2010
3. Підручник сержанта механізованих військ. МОУ Київ, 2006.

Завдання на самостійну роботу:

Заняття № 4. (проводиться у ВНП)

1. Сигнали і команди управління в бойовій обстановці.
2. Управління у бою за допомогою жестів та сигналів сигнальними ракетами, димами, рукою, зброєю та іншими засобами і способами.

1. Сигнали і команди, які подаються в бойовій обстановці.

Для управління підрозділами і вогнем старшим командиром призначаються єдині орієнтири, сигнали, умовні назви та позивні. Змінювати їх забороняється. У разі потреби командир взводу (відділення, танка) може додатково призначати свої орієнтири і сигнали. Під час доповідей старшому командирі і підтриманні взаємодії використовуються тільки ті орієнтири, що визначені ним.

В якості орієнтирів обираються найбільш стійкі до руйнування місцеві предмети, які добре видно у будь-який час доби. Орієнтири нумеруються по рубежах від себе убік противника починаючи з правого флангу на кожному з них. Один з орієнтирів призначається основним.

Для забезпечення управління, крім того, кодуються топографічні карти (схеми, фотознімки) і місцеві предмети, до командирів підрозділів (екіпажів бойових машин) доводяться радіодані, а на ОВТ наносяться позначки й умовні номери.

Командир взводу (відділення) управляє підрозділами (особовим складом, екіпажами) по радіо, командами, що подаються голосом, сигнальними засобами, і особистим прикладом. У середині бойової машини командир управляє діями підлеглих командами, що подаються по переговорному пристрою, голосом або встановленими сигналами.

У обороні в механізованому взводі створюється командно-спостережливий пункт, який розгортається у бойовому порядку підрозділу так, щоб забезпечити його захист від вогню стрілецької зброї і мінометів, найкраще спостереження за противником, діями своїх підлеглих, сусідів і місцевістю, а також безперервне управління взводом.

У наступі при діях механізованого взводу в пішому порядку командир взводу (відділення) розташовується в місці, що забезпечує ефективне управління підрозділами (підлеглими) і вогнем.

Для управління підрозділами і вогнем старший начальник встановлює єдині сигнали управління.

Для передачі завчасно встановлених сигналів застосовуються сигнальні засоби: сигнальні ракети, дими, прапорці, електричні ліхтарі, прожектори бойових машин, трасуючі кулі (снаряди), і різні звукові засоби (електро- і пневмосигнали, свистки, сигнальні труби, удари в металеві предмети і інші). Сигнали можуть подаватися за допомогою зброї, головного убору і руками.

Сигнали оповіщення повинен знати весь особовий склад підрозділу. Командир взводу (відділення, танка) завчасно визначає порядок дій підлеглих за сигналами оповіщення та при їх одержанні подає відповідні команди.

Оповіщення підрозділів про повітряного противника, безпосередню загрозу і початок застосування противником засобів ураження, у тому числі ЗМУ, а також про РХБ зараження здійснюється єдиними і постійно діючими сигналами оповіщення, вони доводяться до всього особового складу. Командир взводу (відділення, танка) повинен завчасно визначити порядок дій підлеглих за сигналами оповіщення.

Сигнал оповіщення	Порядок доведення сигналів		
	По засобах зв'язку, голосом	По технічних засобах	Підручними засобами
1. Оповіщення про ракетну або авіаційну небезпеку			
«Повітряна тривога»	«Увага! Повітряна тривога! Повітряна тривога!»	Сирена: «протяжний гудок»	Часті удари в ринду або безперервний сигнал автомобіля впродовж 0,5-1 хв

Дії особового складу:

- негайно займає сховище, окоп, траншею або будь-яке наявне укриття.

Сигнал оповіщення	Порядок доведення сигналів		
	По засобах зв'язку, голосом	По технічних засобах	Підручними засобами
2. Про безпосередню загрозу або виявлення радіоактивного зараження			
«Радіаційна небезпека»	«Увага! Радіаційна небезпека! Радіаційна небезпека!»	Сирена: «серія коротких гудків»	Рідкісні удари в ринду або переривчасті гудки сигналу автомобіля

Дії особового складу:

- на відкритій місцевості, не припиняючи виконання поставленого завдання, негайно надіває респіратори (протигази) і засоби захисту шкіри;
- у закритих машинах, укриттях і приміщеннях, необладнаних фільтровентиляцією - тільки респіратори (протигази).

Райони радіоактивного зараження на машинах долаються на максимальних швидкостях і збільшених дистанціях. Водії надівають респіратор (протигаз) при короткій зупинці.

Сигнал оповіщення	Порядок доведення сигналів		
	По засобах зв'язку, голосом	По технічних засобах	Підручними засобами
3. Оповіщення про загрозу або виявлення хімічного (біологічного) зараження			
«Хімічна тривога»	«Увага! Хімічна тривога! Хімічна тривога!»	40-мм реактивний патрон СХТ-40. Сирена: «серія коротких гудків»	Рідкісні удари в ринду або переривчасті гудки сигналу автомобіля

Дії особового складу:

- на відкритій місцевості, не припиняючи виконання поставленого завдання, негайно надіває протигаз і засоби захисту шкіри;
- у закритих машинах, укриттях і приміщеннях, необладнаних фільтровентиляцією - тільки протигази. Водій надіває протигаз на короткій зупинці.

По сигналу оповіщення про радіоактивне, хімічне і бактерійне зараження, поданому **під час здійснення маршу**, рух не припиняється. Кожен водій дотримується свого місця в колоні і встановленої швидкості і дистанції. Стекла кабін, люки, жалюзі закриваються. Особовий склад при знаходженні в критому автомобілі або бронетранспортері, водії по сигналу оповіщення надівають протигази (водії колісних машин надівають протигази при короткій зупинці, а водії гусеничних машин - в русі на знижених швидкостях). При знаходженні на відкритих машинах особовий склад, крім того, надіває захисні плащі.

У ході наступу по сигналу оповіщення про радіоактивне, хімічне і бактерійне зараження особовий склад негайно надіває протигазу і інші засоби захисту і продовжує виконувати бойове завдання. Засоби захисту шкіри використовуються залежно від виду зараження, метеорологічних умов і способу пересування.

У обороні з отриманням сигналу про безпосередню загрозу застосування противником ядерної зброї (при нанесенні противником ядерного удару) увесь особовий склад займає укриття, а при застосуванні противником хімічної зброї негайно надіває засоби індивідуального захисту (у танках, бойових машинах піхоти включаються системи колективного захисту).

Спостерігачі і чергові розрахунки по сигналу оповіщення надівають протигазу і засоби захисту шкіри і, залишаючись на своїх місцях, продовжують виконувати бойове завдання.

Сигнал оповіщення про закінчення радіоактивного, хімічного бактерійного зараження не встановлюється. Індивідуальні засоби захисту знімаються по команді командира підрозділу після того, як за допомогою приладів буде встановлено відсутність небезпеки ураження особового складу. При передчасному знятті засобів захисту, особливо у випадках застосування противником високотоксичних ОР, можливе ураження в результаті десорбції (виділення в атмосферу) отруйних речовин з обмундирування і спорядження.

Підрозділи виконують команди (сигнали) тільки свого безпосереднього командира і циркулярні сигнали управління і оповіщення. Команди (сигнали) повинні подаватися до одержання відповіді (відклику) або початку їх виконання.

При управлінні підрозділами (підлеглими) сигналами необхідно пам'ятати, що сигнальні засоби демаскують місцезнаходження командира.

Варіант таблиці сигналів управління підрозділами (бойовими групами) в бою показано в Таблиці 1.

Таблиця 1

№ з/п	Сигнал	Умовні знаки
1.	УВАГА	Кисть лівої руки підняти вгору
2.	РУШ	Підняти кисть лівої руки вгору в напрямку руху та зробити відмашку вниз
3.	СТІЙ	Підняти кулак лівої руки вгору
4.	ДО БОЮ	Підняти зброю стволом догори
5.	СПРАВА /ЗЛІВА/ ПО ОДНОМУ /2,3/, НА РУБІЖ 50 МЕТРІВ ПОПЕРЕДУ, КОРОТКИМИ ПЕРЕБІЖКАМИ-РУШ	Вказівним пальцем у бік правого /лівого/ флангу, потім один /2,3/ пальці вертикально вгору, зробити відмашку кистю руки у напрямку руху (рубежу)
6.	НАПРЯМОК РУХУ	Витягнути праву руку перед собою – вказати напрямок
7.	ПРОТИВНИК ПРАВОРУЧ (ЛІВОРУЧ, З ТИЛУ)	Пальці кисті правої руки розвести в сторони підняти вгору, зробити відмашку в сторону противника
8.	ЗБІЛЬШИТИ ШВИДКІСТЬ РУХУ	Тримати в правій руці магазин вигином до противника

№ з/п	Сигнал	Умовні знаки
9.	ЗМЕНШИТИ ШВИДКІСТЬ РУХУ	Тримати в правій руці магазин вигином від противника
10.	ВСІ ДО МЕНЕ	Підняти кисть правої руки вгору і крутити нею над головою

Примітка 1. Розробляються в кожному підрозділі.

Примітка 2. Всі сигнали, при необхідності, можуть дублюватися голосом.

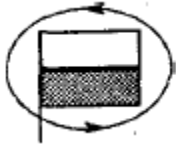
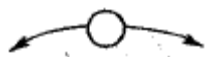
Примітка 3. Сигнали показувати до відгуку або виконання команди.

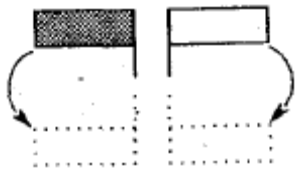
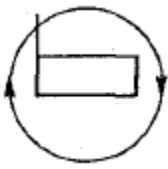
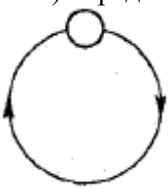
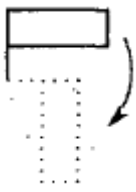
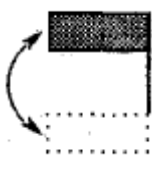
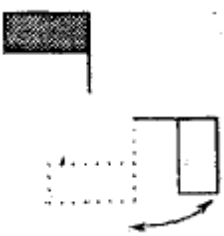
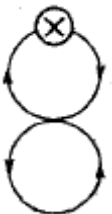
2. Сигнальні жести та сигнали, що подаються сигнальними ракетами, димами, рукою, зброєю та іншими засобами і способами.

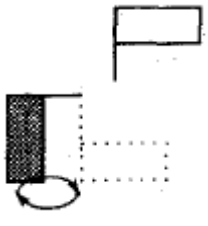
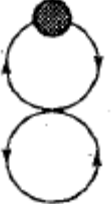
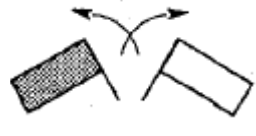
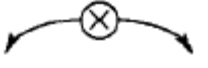
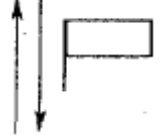
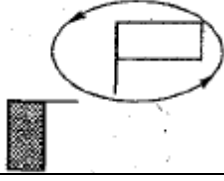
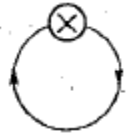
Для передачі завчасно встановлених сигналів застосовуються сигнальні засоби: сигнальні ракети, дими, прапорці, електричні ліхтарі, прожектори бойових машин, трасуючі кулі (снаряди), і різні звукові засоби (електро- і пневмосигнали, свистки, сигнальні труби, удари в металеві предмети і інші). Сигнали можуть подаватися за допомогою зброї, головного убору і руками.

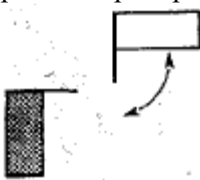
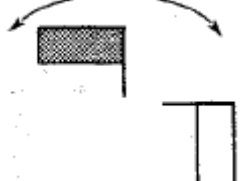
Підрозділи повинні виконувати сигнали тільки свого безпосереднього командира і циркулярні сигнали оповіщення. Вони подаються до отримання відповіді (відгуку) або початку виконання команди (сигналу).

Таблиця сигналів для управління строєм (із СС ЗС України):

Сигнал	Умовні знаки		
	рукою	прапорцями	ліхтарем
1. Увага (увага, роби те саме, що я; відклик)	Підняти праву руку вгору і тримати до відклику (до повторення сигналу «Увага»)	Підняти правою рукою вгору жовтий прапорець і тримати до відклику (до повторення сигналу «Увага») 	Ліхтарем із білим світлом - серія точок
2. Збір командирів (начальників)	Підняти праву руку вгору й крутити нею над головою, після чого руку різко опустити	Те ж із червоним і жовтим прапорцями в правій руці 	Ліхтарем із білим світлом розмахувати над головою вправо і вліво описуючи півколо
3. До машин	Підняти обидві руки вгору й тримати до виконання	Те ж, тримаючи у правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із білим світлом розмахувати перед собою вправо і вліво на рівні плеча

4. На місця	Підняти обидві руки вгору й різко опустити через сторони вниз	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із білим світлом розмахувати вертикально вгору і вниз
5. Заводь	Правою рукою робити оберти (крутити) перед собою	Те ж, тримаючи у правій руці жовтий прапорець 	Ліхтарем із білим світлом робити оберти (крутити) перед собою
6. Глуши двигун	Розмахувати перед собою опущеними руками	Те ж, тримаючи у правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із червоним світлом, опущеним вниз, розмахувати перед собою, описуючи півколо
7. Руш (уперед, рухатися далі в попередньому або новому напрямку, шлях вільний)	Підняти праву руку вгору, повернутися в бік руху та опустити руку в напрямку руху на рівень плеча	Теж, із жовтим прапорцем у правій руці 	Ліхтарем із зеленим світлом розмахувати вертикально вгору і вниз
8. Стій (стоп)	Підняти ліву руку вгору і швидко опустити вниз перед собою, повторюючи це до виконання	Те ж, із червоним прапорцем у лівій руці 	Ліхтарем із червоним світлом розмахувати вертикально вгору і вниз
9. Збільшити дистанцію	Підняти ліву руку вгору, а праву витягнути горизонтально вбік і розмахувати нею вниз і вгору до рівня плеча	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із зеленим світлом у вертикальній площині описувати вісімку

10. Зменшити дистанцію	Підняти праву руку вгору, а ліву витягнути горизонтально вбік і розмахувати нею вниз і вгору до рівня плеча	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із червоним світлом у вертикальній площині описувати вісімку
11. У лінію машин	Витягнути обидві руки горизонтально в сторони та тримати до відклику	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із зеленим світлом розмахувати перед собою вправо і вліво на рівні плеча
12. У лінію колон	У лінію взводних колон: підняти обидві руки вгору та розмахувати ними навхрест над головою У лінію ротних колон: підняти обидві руки вгору, скласти їх навхрест над головою і тримати нерухомо	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із зеленим світлом розмахувати над головою вправо та вліво, описуючи півколо Ліхтарем із зеленим світлом розмахувати над головою вправо, описуючи півколо. Повернення ліхтаря в початкове положення здійснювати з погашеним або прихованим від того, хто приймає, світлом
13. У колону	Підняти праву руку вгору та опустити її, тримаючи передпліччя вертикально (повторювати до відклику)	Те ж із жовтим прапорцем правій руці 	Ліхтар із зеленим світлом спочатку тримати нерухомо, а потім сигнал «Руш» повторювати до відклику
14. Всі кругом	Витягнути ліву руку горизонтально вбік, а праву підняти вгору й крутити над головою	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець 	Ліхтарем із зеленим світлом робити оберти (крутити) перед собою
15. Усі праворуч (ліворуч)	Витягнути ліву руку горизонтально вбік, а	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій	Ліхтарем із зеленим світлом розмахувати

	праву підняти вгору, повернутися в бік повороту і розмахувати правою рукою вгору і вниз до рівня плеча (повторювати до відклику)	червоний прапорець 	вертикально згори вниз і в бік повороту
16. Аварія (вимушена зупинка)	Витягнути праву руку горизонтально вбік, а ліву підняти вгору та розмахувати нею над головою вправо і вліво	Те ж, тримаючи в правій руці жовтий, а в лівій червоний прапорець. Після подання сигналу червоний прапорець встановлюється на машині під кутом 45 градусів 	Ліхтарем із Червоним світлом розмахувати перед собою вправо і вліво на рівні плеча

Примітки: 1. У таблиці сигналів позначені:

прапорець жовтого (білого) кольору -

прапорець червоного кольору -

ліхтар із білим світлом -

ліхтар із червоним світлом -

ліхтар із зеленим світлом -

2. Сигнальний прапорець складається з прямокутного полотнища розміром 32х22 см, прикріпленого до древка довжиною 40 см. Замість прапорця жовтого кольору можна використовувати прапорець білого кольору.

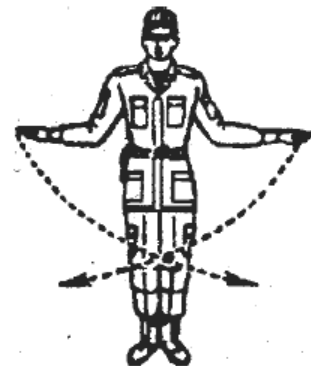
Таблиця сигналів управління машиною:

Увага

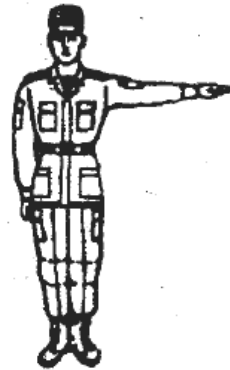
Заводь

Глуши двигун

Вперед (до мене)

Праворуч

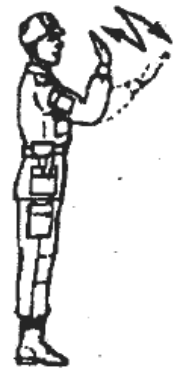
Ліворуч

Уменши хід

Стій

Задній хід

Примітка. Командир для управління машиною стає не ближче як за 5 м від неї.

Передача команд світловими сигналами

Для вказівки позицій противника можуть використовуватися як малогабаритні стріляючі пристосування, так і звичайні сигнальні ракети. Але при цьому необхідно пам'ятати, що це також видає противнику положення командира, який для нього є головною ціллю. Подавати сигнал повинен призначений солдат. Вказані сигнали можуть використовуватися для подання команди на припинення вогню.

Подача команд голосом.

Команди повинні подаватися гучним голосом. Усі накази повинні передаватися по ланцюжку. Командир підрозділу повинен пам'ятати наступне:

- думай, перш ніж сказати;
- вибудовуй повідомлення в логічному порядку;
- говори голосно і чітко;
- віддавай наказ по частинах і роби паузи для його передачі.

Варіант команд, які подаються голосом під час штурму будівлі наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

№ з/п	Команда	Зміст команди
1.	ВИХОДИМО	Попередження для групи прикриття
2.	ПІДНІМАЄМОСЬ	Для рух по сходах нагору
3.	СПУСКАЄМОСЬ	Для руху по сходах вниз
4.	ЧИСТО	Огляд завершений
5.	ПРИКРИЙ	Під час затримки та перезаряджання зброї

№ з/п	Команда	Зміст команди
6.	ТРИМАЮ	Підтвердження про підтримку вогнем, відповідь на "Прикрий"
7.	СПАЛАХ	Обстріл
8.	БУРЯ	Напад
9.	КОЛЕСО	Переслідую
10.	РОГАТКА	Озброєна особа
11.	ПШАК	Не озброєна особа
12.	КУЛЬКА	Виявлена вибухівка (вибуховий пристрій)
13.	ГРАНАТА	Військовослужбовець кидає гранату
14.	ОСКОЛКИ ЛІВОРУЧ, ПОЗАДУ) (ПРАВОРУЧ, ПОПЕРЕДУ,	Противник кинув гранату у напрямку _____
15.	ЛЯГАЙ	Спалах та трасу гранати РПГ
16.	ПОВ'ЯЗКА	Виклик санітарного інструктора
17.	КАРЕТА 33	Потрібна евакуація пораненого

Передача команд свистком:

Цей найбільш важливий засіб для подання і виконання команд. Свисток використовується для подання сигналу про дотримання команди, про початок її виконання або про припинення попередньої дії і виконання нової команди, а також для залучення до себе уваги підлеглих. Свисток і голос є найбільш важливими способами управління і єдиними, які ефективні у бою.

Порядок подання команд свистком:

- командир дає свисток - залучає до себе увагу підлеглих; особовий склад чекає чергової команди і продовжує ведення вогню;
- командир подає команду у поєднанні з жестом;
- військовослужбовці передають отриману команду по ланцюжку;
- командир дає свисток для позначення початку виконання команди;
- впродовж декількох секунд (рекомендується 3-х) увесь особовий склад підрозділу веде щільний вогонь по противнику і після цього починає виконання поставленого завдання.

Наприклад, перед свистком можуть подаватися наступні команди:

- для руху вперед: «Взвод (відділення). У напрямку окремого дерева, по «двійках», перебіганнями, ВПЕРЕД»;
- для відходу назад: «Підготуватися до відходу». Це команда, як і команда «Підготуватися до атаки» супроводжується словом «підготуватися». Це пов'язано з тим, що кожен військовослужбовець повинен підготувати димову гранату, а потім кинути її по свистку для створення димової завіси і інші.

Варіанти подачі сигналів свистком наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

№ з/п	Команда	Зміст команди
1.	УВАГА	Короткий сигнал
2.	ПРИПИНИТИ ВОГОНЬ	Тривалий сигнал
3.	ЛІТАКИ АБО ТАНКИ ПРОТИВНИКА	Три тривалих сигнали, які повторюються декілька разів
4.	ВІДДІЛЕННЯ, АТАКУВАТИ З	Серія коротких сигналів

№ з/п	Команда	Зміст команди
	ФРОНТУ	
5.	ВЗВОД, АТАКУВАТИ З ФРОНТУ	Один тривалий сигнал, за яким слідує серія коротких
6.	ВІДДІЛЕННЯ, МАНЕВР ВПРАВО	Два коротких сигнали
7.	ВЗВОД, МАНЕВР ВПРАВО	Тривалий сигнал, за яким слідує два коротких
8.	ВІДДІЛЕННЯ, МАНЕВР ВЛІВО	Три коротких сигнали
9.	ВЗВОД, МАНЕВР ВЛІВО	Тривалий сигнал, за яким слідує три коротких

Подача сигнальних знаків жестами.

Подання команд у бою повинне супроводжуватися поданням сигналів жестами. Єдиних сигналів управління жестами у бою немає, тому можна скористатися нижче перерахованими сигналами. Ці сигнали хороші тим, що вони можуть застосовуватися для управління підрозділом на великій відстані, за умови маскування від спостереження противником.

Варіант порядку передачі сигналів, команд і постановки завдань жестами наведений у таблиці 4.

Таблиця 4

Сигнал (команда)	Порядок подання жестом
1. Для розгортання групи в цеп	кілька разів розвести обидві руки в сторони
2. Для того, щоб повільно і безшумно розійтися	повільно зігнути руки в ліктях і повільно розвести їх в сторони вниз з розтисненням пальців обох рук
3. Для того, щоб підрозділ швидко розбігся	різко розвести руки в сторони вниз
4. Лягай	підняти зігнуту в лікті руку до підборіддя і швидко опустити її долонею вниз
5. Увага	підняти руку вгору на висоту голови
6. До мене	підняти руку вгору, зробити кругові рухи над головою і енергійно опустити її вниз
7. Для пересування вперед, назад, в сторони	підняти руку на висоту голови і опустити її до висоти плеча, вказуючи бажаний напрямок
8. Бачу противника	витягнути руку горизонтально убік і тримати так
9. Бачу, чую (відгук)	підняти обидві руки вгору на висоту голови і опустити їх
10. Безшумно підповзти до противника	лівою рукою вказати напрямок, а долонею правої зробити декілька зигзагоподібних рухів
11. Оглушити противника і зв'язати	позначити удар лівим кулаком по щелепі або по голові, правою рукою зробити 2-3 рази круговий рух навколо лівої
12. Умовні знаки: знищити противника ножом, заглянути у вікно, оточити будинок, пропустити противника, залізти на дерево і тому подібне	показувати різкими виразними рухами руки (чи обох рук). Таке тренування проводити наступним методом: командир показує дію жестом і запитує тих, що навчаються, чи правильно вони зрозуміли жест. Після засвоєння знаків можна виконувати потрібні дії.
13. При діях вночі безшумні шиккування, перешикування, рухи робляться по завчасно вивчених сигнальних жестах, по дотиках руки до плеча, грудей, спини, головного убору, а також по легких поштовхах рукою об тіло.	

НЕОБХІДНО ПАМ'ЯТАТИ! Прапорці, команди та сигнали жестами, наявність пістолету, радіостанції, топографічної карти, командирської сумки, бінокля демаскують військовослужбовця снайперу.

Корисно знати наступне:

сигнали рукою чи автоматом видні вдень на 300-1000 м;

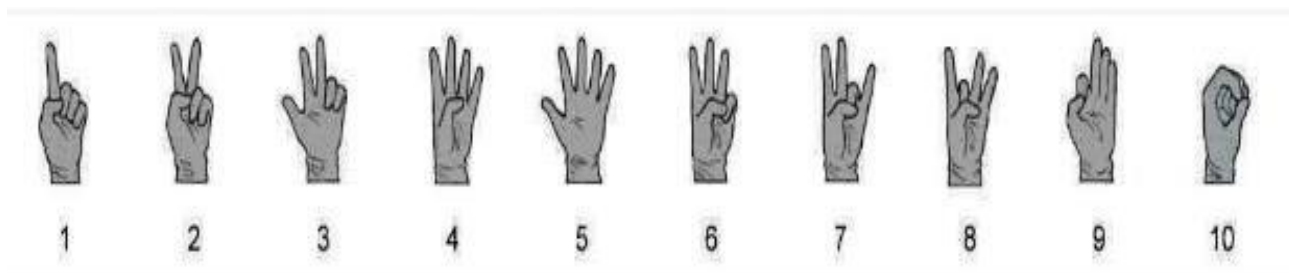
ліхтарем уночі – 1000-1500 м;

прапори сигнальні вдень-800-1500 м;

ракети вдень до 5000 м, вночі до 15000 м.

Як варіант в кожному підрозділі можуть розроблятися і використовуватися свої сигнали жестами, наприклад:

Цифри

Варіант сигналів, які подаються руками

3. Команди і сигнали, що подаються голосом і засобами зв'язку.

Для передачі команд (сигналів) застосовуються радіо-, проводові, рухомі і сигнальні засоби зв'язку.

Радіозасоби є найважливішими, а інколи єдиними засобами, які здатні забезпечити управління підрозділами. Під час роботи на радіостанціях суворо дотримуються правил ведення переговорів. Під час передачі команд найменування підрозділів і посади командирів вказуються позивними, а пункти місцевості – умовними (кодованими) найменуваннями або від орієнтирів.

Продоводові засоби зв'язку застосовуються самостійно та в комплексі з радіозасобами під час розташування на місці, у вихідному районі та в обороні. Лінії прокладання проводового зв'язку повинні ретельно маскуватись.

Рухомі засоби зв'язку застосовуються в усіх видах бою (дій), а також під час переміщення і розташування підрозділів на місці. У якості рухомих засобів використовуються штатні або спеціальні транспортні засоби, а також піші зв'язківці.

Сигнальні засоби зв'язку застосовуються для передачі команд, сигналів оповіщення, розпізнавання, управління і взаємодії. Вони використовуються для передачі заздалегідь установлених зорових, світлових і звукових сигналів, і повинні бути простими, легкими для запам'ятовування і сприйняття. До засобів передачі зорових сигналів належать прапорці, прожектори бойових машин, димові шашки, ручні димові гранати, димові снаряди (міни); вони можуть подаватися за допомогою зброї або рукою. До світлових сигнальних засобів належать сигнальні патрони, трасуючі кулі і снаряди, сигнальні ліхтарики та лазерні указки. До звукових сигнальних засобів належить електро- і пневмосигнали, сирени, сигнальні свистки, удари в гільзу тощо; вони можуть подаватися пострілами (вибухами), а у розвідці – імітацією звуків тварин і птахів.

Під час *подачі команди на відкриття вогню* із стрілецької зброї командир механізованого взводу (відділення) вказує: кому (підрозділ, вогневий засіб); цілевказання (положення цілі); за необхідністю установки прицілу, точку прицілювання, величина виносу точки прицілювання; довжину черги, (розхід боєприпасів за необхідності); **“ВОГОНЬ”** – момент відкриття вогню.